

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
СЕМАНТИКО-ФУНКЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПСЕВДОНІМІВ
ПОЛЬСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ХІХ-ХХст.**

Виконала: студентка 2 курсу, гр. 8.0351-р-з
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.034 «Слов'янські мови та
літератури (переклад включно), перша –
російська»,
освітньої програми «Російська мова і зарубіжна
література. Друга мова»

_____ Т.О. Поплавська

Керівник _____ доц. О.В. Муравін

Рецензент _____ доц. І.Л. Мацегора

ЗАПОРІЖЖЯ
2022

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет *філологічний*

Кафедра *слов'янської філології*

Рівень вищої освіти *магістр*

Спеціальність *035 «Філологія»*

Спеціалізація *035.034 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно),
перша – російська»*

Освітня програма *«Російська мова і зарубіжна література. Друга мова»*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Павленко І.Я.

«___» _____ 2021 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА**

Поплавській Тамарі Олегівні

1. Тема роботи: Семантико-функційна характеристика псевдонімів польських письменників XIX-XXст.

керівник роботи - к.філол.н. доц. Муравін О.В.

затверджені наказом ЗНУ від «02» червня 2021 р. № 808-с

2. Строк подання студентом роботи: 16.11.2022 р.

3. Вихідні дані до роботи: художні тексти, словники псевдонімів (Масанов, Едмунд Янковецький) мовні праці, присвячені певній проблемі (В.В. Лучик, М.М. Торчинський, І.Ф. Масанов та ін.)

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки:

1) Місце псевдоніма в антропонімічній системі

2) Специфіка номінацій псевдонімів польських письменників XIX-XX ст.

5. Перелік графічного матеріалу: _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Муравін О.В., доцент		
2	Муравін О.В., доцент		
3	Муравін О.В., доцент		
Вступ/ Висновки	Муравін О.В., доцент		

7. Дата видачі завдання 01.11.2021 г.**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів написання кваліфікаційної Роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	Листопад 2021 – Березень 2022	
2	Аналіз науково-критичної літератури з вибраної тематики	Квітень- травень 2022	
3	Вступ	Травень 2022	
4	Розділ 1 Місце псевдоніма в антропонімічній системі	Червень 2022	
5	Розділ 2. Специфіка номінацій псевдонімів польських письменників XIX-XXст	Серпень- Вересень 2022	
6	Висновки	Жовтень 2022	
7	Оформлення робіт, нормоконтроль	Листопад 2022	
8	Захист роботи	Грудень 2022	

Студент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено.

Нормоконтролер

(підпис)

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

текст кваліфікаційної роботи магістра 53 с., опрацьовано 48 джерел

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ – псевдоніми польських письменників та поетів ХІХ-ХХ століть у системі сучасної антропонімії.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ – основні види псевдонімів з погляду семантичної та структурної класифікації за типами побудови.

МЕТА РОБОТИ – виявити походження псевдонімів польських письменників та поетів ХІХ-ХХ століть, описати їх структурно-семантичні та прагматичні особливості

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ полягає в тому, що до теперішнього часу описані далеко не всі види псевдонімів, немає загальновизнаної їх класифікації; крім того необхідно визначити хто і чому ховався під маскою «хибних імен» і їх прагматичну навантаженість.

ЗАВДАННЯ:

- 1) уточнити зміст поняття «псевдонім», визначити його місце серед інших видів антропонімів;
- 2) виявити мотиви номінації псевдонімів польських письменників ХІХ-ХХ століть;
- 3) визначити типологічну класифікацію псевдонімів за певними групами;
- 4) проаналізувати засоби та способи виникнення псевдонімів;

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ: метод лінгвістичного та аналітичного опису, методи компонентного, трансформаційного та структурного аналізу, а також застосувати елементи статистичного аналізу, спостереження та узагальнення.

НАУКОВА НОВИЗНА даної роботи полягає в тому, що вперше систематизуються псевдоніми польських письменників та поетів ХІХ-ХХ століть у семантичному, структурному та прагматичному аспекті.

ОБЛАСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ – матеріали роботи можуть бути використані в подальших дослідженнях псевдонімів польських письменників XIX-XX століть, в курсі викладання російської мови та літератури у вузі та у школі, при читанні спецкурсів та спецсемініарів з антропоніміки, при написанні курсових та кваліфікаційних робіт студентів філолог а також у роботі бібліографів, літературознавців та істориків.

ПСЕВДОНІМ, АНТРОПОНІМ, НОМІНАЦІЯ, СТРУКТУРА,
СЕМАНТИКА, СЛОВОТВОРЕННЯ, ПРАГМАТИКА

ABSTRACT

The text of the master's qualification work is 53 pages, 48 sources.

SUBJECT OF RESEARCH: pseudonyms of Polish writers and poets of the XIX-XX century in the system of modern anthroponymy.

SUBJECT OF RESEARCH: the main types of pseudonyms from the point of view of semantic and structural classification by types of construction, as well as their pragmatic characteristics.

THE PURPOSE OF THE WORK: is to reveal the origin of the pseudonyms of Polish writers and poets of the XIX-XX century, to describe their structural, semantic and pragmatic features

THE RELEVANCE OF THE WORK: lies in the fact that not all types of pseudonyms are described to date, there is no generally recognized classification of them; in addition, it is necessary to determine who and for what reason was hiding under the mask of "false names" and their pragmatic load.

TASKS:

1. clarify the content of the concept of "pseudonym", determine its place among other types of anthroponyms;
2. to identify the motives for nominating pseudonyms of Polish writers of the XIX-XX century;
3. determine the typological classification of pseudonyms into certain groups;
4. analyze the means and methods of formation of pseudonyms;

RESEARCH METHODS: method of linguistic and analytical description, methods of component, transformational and structural analysis, as well as apply elements of statistical analysis, observation and generalization.

SCIENTIFIC NOVELTY: this work consists in the fact that for the first time the pseudonyms of Polish writers and poets of the XIX-XX century in the semantic, are systematized and compared.

FIELD OF APPLICATION: the materials of the work can be used in further studies of the pseudonyms of Polish writers of the XIX-XX century, in the course of teaching Russian language and literature at the university and at school, when reading special courses and special seminars on anthroponymics, when writing term papers and qualification works of students of the Faculty of Philology, as well as in the work of bibliographers, literary critics and historians.

STRUCTURE OF WORK: the master's study consists of an introduction, two sections with subsections, conclusions and a list of references.

PSEUDONYM, ANTHROPONYM, NOMINATION, STRUCTURE, SEMANTICS, WORD FORMATION, PRAGMATICS

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1.	11
МІСЦЕ ПСЕВДОНІМА В АНТРОПОНІМІЧНІЙ СИСТЕМІ.	
РОЗДІЛ 2	
СПЕЦИФІКА НОМІНАЦІЙ ПСЕВДОНІМІВ ПОЛЬСЬКИХ	
ПИСЬМЕННИКІВ ХІХ-ХХ СТОЛІТЬ.....	20
2.1. Фонетична експресія і фонетико-графічний спосіб формування	
польських псевдонімів письменників ХІХ - ХХ століть	
2.2. Семантична класифікація псевдонімів польських письменників.....	28
2.2.1. Псевдоніми, утворенні від антропонімів.....	28
2.2. Псевдоніми, які містять елементи характеристики польських	
письменників.....	30
2.3. Структурна класифікація псевдонімів.....	34
2.3.1. Псевдоніми, утворені графемними засобами.....	36
2.3.2. Морфологічний спосіб утворення псевдонімів польських	
письменників.....	38
2.3.3. Непоширені принципи утворення псевдонімів письменників ХІХ-	
ХХ ст.....	40
2.4. Прагматична спрямованість псевдонімів польських письменників	
ХІХ - ХХ століть.....	42
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	49

ВСТУП

Наука про власні назви з 60-х років XX століття стає однією з найбільш активно досліджуваних областей мовознавства. Ономастика традиційно взаємодіє з рядом інших дисциплін: історією, географією, соціологією, етнологією та ін.

На сьогодні широко досліджуються загальні питання ономастики, описані її основні розділи (антропоніміка, топоніміка і т.п.), охарактеризовані історичні процеси ономастики, функції власних назв в тексті і т.п.

Одним із найбільш основних розділів ономастики, на наш погляд, є антропоніміка – наука, яка включає в себе імена, прізвища, по-батькові, псевдоніми, прізвиська і т.д.

Якщо власні назви, по-батькові та прізвища широко досліджуються, то псевдоніми – великий пласт неофіційних хибних імен, аналізуються лише в літературознавчих працях, тому і являють собою особливий інтерес для лінгвістів.

Досліджуванням псевдонімів займалися Едвард Мінковецький, Станіслав Ботвінський, Ізабелла Збігнєвська, Хелена Домбчинська – Дубзиновська, Адам Бар, Альдона Фургальська, Микола Торчинський Олександра Суперанська та ін.

Об'єктом даного дослідження є псевдоніми польських письменників XIX-XX століть в системі сучасної польської антропонімії, **предмет** визначають основні види псевдонімів з точки зору семантичної та структурної класифікації за типами будови.

Мета дипломної роботи – лінгвістичний аналіз псевдонімів польських письменників XIX-XX століть.

Мета роботи передбачає вирішення таких **завдань**:

- 1) визначити зміст поняття «псевдонім», його місце серед інших типів антропонімів;
- 2) проаналізувати класифікації псевдонімів в антропонімічній системі;
- 3) виявити мотиви номінації псевдонімів польських письменників XIX століття;
- 4) прокласифікувати псевдоніми за певними семантичними групами;
- 5) описати моделі та способи утворення псевдонімів.

Наука про псевдоніми близька як лінгвістиці, так і літературознавству. Але псевдоніми повинні вивчатися лінгвістичними методами, які допоможуть проаналізувати причини їх виникнення, семантику та способи їх створення. На сьогодні існує більше п'ятдесяти типів псевдонімів, однак до цього часу не виявлена загальноприйнята класифікація даної групи антропонімів. Все вище зазначене обумовлює **актуальність дослідження**, яка посилюється ще й тим, що саме у XIX-XX століттях з'являється безліч псевдонімів польських письменників, які вимагають детального дослідження, опису та утворення.

Наукова новизна даної роботи полягає у тому, що вперше систематизуються псевдоніми польських письменників XIX-XX століть, робиться спроба виявити та описати мотиви їх номінації, способи та моделі утворення, створити класифікацію псевдонімів, які досліджуються.

Джерелом фактичного матеріалу послуговував «SŁOWNIK PSEUDONIMÓW PISARZY POLSKICH» за редакцією Едмунда Янковського, а також різні публікації матеріалів з псевдоніміки та ін. Картотека прикладів нараховує 350 одиниці псевдонімів.

Мета, завдання та специфіка об'єкту визначили основні **методи дослідження**: метод лінгвістичного та аналітичного опису, який допоміг аналізу та упорядкуванню фактичного матеріалу; метод компонентного аналізу сприяв виявленню семантичної класифікації псевдонімів; методом статистичного аналізу було встановлено відсоткове співвідношення різних

груп псевдонімів; а також використані приклади класифікацій, спостереження та узагальнення.

Практичне значення магістерської роботи пов'язане з можливістю використання матеріалу в подальших дослідженнях псевдонімів польських письменників XIX-XX століть, в курсі викладання польської мови та літератури у вузах, при викладанні спецкурсів і спецсемінарів по антропоніміці, при написанні курсових та кваліфікаційних робіт студентів філологічного факультету, а також в працях бібліографів, літературознавців та істориків.

Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів з підрозділами, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1

МІСЦЕ ПСЕВДОНІМА В АНТРОПОНІМІЧНІЙ СИСТЕМІ

Наука про власні назви з 60-х років 20 століття стає однією з найбільш активно досліджуваних областей мовознавства. Ономастика традиційно взаємодіє з низкою інших дисциплін: історією, географією, соціологією, етнологією і т.п.

Під час міждисциплінарного дослідження розробляється методологічний апарат ономастичної науки.

Термін ономастика чи ономотолія (від др. – грец. «ім'я») має два значення: по-перше, це наука про власні назви, по-друге, - вся сукупність власних назв.

В даний час стало необхідним всебічне дослідження окремих проблем і окремих областей ономастики. Наука про власні назви поділяється на антропоніміку, що вивчає імена людей, їх псевдоніми, прізвиська, імена богів, героїв казок і т.п.; топоніміку, яка описує назви географічних об'єктів, і науку про власні назви артефактів, куди відносяться всі власні назви, що були створені людиною (крім географічних об'єктів та власних назв людей, богів і т.д.). Це зооніміка, яка розглядає клички тварин; егроніміка, що досліджує назви організацій, підприємств, різні об'єднання людей і т.п. Кожен із вище зазначених термінів означає не лише науку, але й відповідну сукупність саме власних назв: антропонімів, топонімів, ергонімів, зоонімів і т.п.

Одним з найважливіших розділів ономастики є антропоніміка (від грец. *antropos* – людина і *onyma* – ім'я). «Антропоніми бувають груповими та

індивідуальними, де перші – даються колективам, які виділяють на основі тих чи інших ознак, а другі – виокремлюють особу із колективу» [10, с .25].

Великий пласт неофіційних найменувань людей, котрі використовують відомі особи (вчені, письменники, спортсмени, релігійні діячі та ін.), представляють псевдоніми (від грец. pseudo – брехня, опута – ім'я). Цей пласт антропонімічної лексики недостатньо досліджений з точки зору мовної теорії, тому становить особливе лінгвістичне зацікавлення.

Псевдонімами займаються два розділи антропоніміки: псевдонімографія, яка збирає і розшифровує псевдоніми, та псевдонімологія, яка опрацьовує, класифікую та структурує псевдоніми.

Вже за давніх часів можна було зустріти таке явище як псевдонім, яке відбувалося у декілька етапів. Перший з них характеризував зв'язок між Богом та людиною. Оточуючий світ стародавніх людей був пов'язаний з міфами, сказаннями та легендами. Тогочасні люди були дуже забобонні і боялися називати незнайомцям свої справжні імена, бо вважали, що ті можуть їх зурочити, зачарувати, тому вигадували хибні імена. Батьки деяких індійських племен називали своїх дітей справжнім іменем лише раз, а саме при народженні, адже боялися, що його почує злий дух і забере душу новонародженого.

Але велика частина псевдонімів, близько 60%, виникає у добу Середньовіччя (VI–VIIст.). Це було пов'язано з тим, що саме в даний період відбувалося становлення європейської цивілізації, розвиток науки, культури, різні географічні відкриття. Із цим розвитком руйнувалися звичні системи суспільства, закладалася демократична свідомість.

З початку XIVст. у наукових та художніх творах широко використовувалась латинська мова, тому перші словники псевдонімів згадували лише тих авторів, які писали латинською. Однією з перших таких робіт була праця І. Сауереса, видана у 1652р. під назвою *«Про підписи і знаки, під якими сховані справжні імена»*. У 1669р. Ф. Гейслер видав працю

«Про зміну імен та анонімних письменників», а у 1674р. було опубліковано Вінцентом Плацьким трактат «Огляд анонімів та псевдонімів», який після його смерті у 1698 році було перевидано та доповнено Фабрициусом, а у 1740-му – Миліусом.

У Парижі 1609р. Адрієн Байє видає книгу під назвою *«Автори, що вказують себе під чужими, запозиченими, вигаданими, хибними, зашифрованими, умисно зміненими або перекладеними на іншу мову прізвищами»*, де розглядає мотиви обрання псевдонімів, а також прийоми, за допомогою яких вони створювалися.

Причиною придбати псевдонім, як стверджує А. Байє є «страх втратити прихильність у могутніх та впливових осіб та набути неприємності, а також страх, що книга не буде мати успіху...»

Праця Байє вказує на те, що вже у XVII ст. було розповсюджено використання псевдонімів письменниками, художниками, артистами та іншими. Необхідно зазначити, що саме А. Байє першим намагався класифікувати псевдоніми, де виокремив більше двадцяти типів.

Польська псевдонімографія має багато досягнень. Першими бібліографами були Ян Данієль Яноцький та Юзеф Олександр Яблоновський, які розшифровували анонімні публікації, а також ті, що були видані під псевдонімом. Але лише єпископ Юзеф Анджей Залуський першим намагається їх зареєструвати, а саме у 1754 році, у своєму творі *«Bibliotheca poetarum polonorum, qui patrio sermone scripserunt»*. Псевдоніми виступають тут у трьох групах запису: в першій подано прізвища та псевдоніми поляків – розглядає незнайомих авторів, в другій - упорядкованій за алфавітом назв творів, врешті третя група містила в собі псевдоніми окремих письменників. В сумі Залуський подав приблизно 20 розшифрованих псевдонімів *sub nomine* (під іменем) та стільки ж нерозшифрованих.

Розвиток псевдонімографії у Польщі припадає на період позитивізму. Аж п'ять осіб з покоління позитивістів працювало над зібранням польських

псевдонімів: Едвард Мінковецький, Станіслав Ботвінський, Ізабелла Збігнєвська, Хелена Домбчинська - Дубзиновська та анонімний співробітник познанського журналу «Варта».

Мінковецький у 1881 році опублікував майже одночасно в трьох творах, а згодом в окремій книзі, *«Перелік псевдонімів, які використовували польські письменники»*. Цей список налічував близько 570 «хибних імен», 407 авторів, та був упорядкований найпростішим способом: псевдонім та його тлумачення в першій частині, прізвище автора і його псевдонім – у другій, без жодних даних, які стосувалися б обрання псевдоніму, особи автора, мотиву тлумачення та ін.

Збігнєвська і Домбчинська зробили наступний – хоч невеликий - крок у розвиток польської псевдонімографії. Зібрання Збігнєвської, видане у 1905 р. *«Псевдоніми та криптоніми польських письменників»*, налічувало понад 1400 псевдонімів, близько 1120 авторів, а праця Домбчинської – *«Псевдоніми польських письменників»* - близько 1700 псевдонімів та 1180 авторів. Обидві публікації мали короткий вступ про «психологію псевдоніму», де зазначалося причини його прийняття, функції та ін.

Адам Бар та його однодумці: Владислав Віслоцький і Тадеуш Годловський створили *«Словник псевдонімів та криптонімів польських письменників»*, що відповідав всім науковим вимогам. Перші два томи вийшли друком у 1936 році, третій том – 1938р. Цей словник містить понад 12 тисяч псевдонімів, близько 6200 авторів.

Друга світова війна дещо призупинила розвиток псевдонімографії, але у 1966 р. був виданий у двох серіях *«Словник сучасних польських письменників. Словник псевдонімів та криптонімів»* під редакцією Ядвіги Чаховської та Януша Страдецького.

У 1970 році вийшла друком перша в Польщі теоретична праця, яка опрацьовувала псевдонім з історичного та теоретичного боку. Це стаття Едмунда Янковського *«Larva detracta»*, де автор коротко представив історію

польського псевдоніму на тлі європейської псевдоніміки, розглянув зміст поняття псевдоніму та запропонував його дефініцію. Багато місця зайняли роздуми, які стосувалися причин обрання псевдоніму.

Таким чином, псевдоніми вивчає великий розділ ономастичної системи - антропонімія, який вивчає інформацію, яку несе ім'я: характеристики якостей людини, рід занять, відомості про національність, походження з будь-якої місцевості, стану, функції слова в мові - номінацію, ідентифікацію, диференціацію.

З XVIII–XX ст., ономастична система інтенсивно поповнюється «хибними іменами», якими користуються письменники, художники, релігійні діячі та інші, але вони виникають в далекому минулому, а саме V - IV століттях до нашої ери. Польські псевдоніми вивчали Ядвіга Чаховська та Януш Страдецький, які у двох серіях видали «Словник сучасних польських письменників». Словник псевдонімів і криптонімів», крім того, Едмунд Янковецький проаналізував історію польського псевдоімені, дав його визначення та розглянув зміст.

Вибір певного псевдоніма залежить від особливостей особистості творця, його індивідуальних якостей, світогляду, мови, психіки, духовного світу, соціальних поглядів, усталених історичних процесів, а також ряду інших соціальних факторів. Шляхом дослідження мотиву вибору псевдонімів, можна виявити його лінгвістичні грані. «Одним з головних рушійних мотивів прийняття псевдонімів серед письменників була боротьба за право на публікацію. Особливо гостро це питання стояло в XIX столітті, де для одних публікація була одним з видів заробітку, для інших - відстоюванням політичних позицій, для інших - участю у творчому літературному процесі [5, с.42-43].

Польський народ, який жив під гнітом, виробив особливий безпечний спосіб спілкування, розвиток літератури і публіцистики, тому багато письменників зверталися до псевдонімів. Справжні прізвища не

використовувалися письменниками, які перебували в еміграції, а саме через власну безпеку і через те, що на рідній землі залишалася їх родина. Твори під «хибними іменами» публікували ті, хто писав на патріотичні теми, а також ті, хто писав, незважаючи на гостру цензуру. Багато жінок змінили прізвища на чоловічі псевдоніми. До початку XIX століття жінка, крім ролі дружини і матері, могла бути ще музою, душею і прикрасою літературного салону, могла писати листи і вірші, але категорично заборонялося писати статті і серйозну літературу.

До псевдонімів в XIX столітті зверталися в першу чергу письменники, які мислили інакше по відношенню до офіційної правлячої ідеологічної тріади: «Православ'я, самодержавство, народність». Тому в 1831 році був виданий указ, який забороняв публікацію творів без імені автора.

Ще однією причиною «буму» псевдонімів в XIX столітті стала мода. Так, з появою нового літературного напрямку - символізму, до псевдонімів вдаються, в першу чергу, поети, які в своєму псевдонімі укладали якийсь знак, символ, що легко читався.

Вагомою причиною прийняття псевдоніма стало «неповага з боку суспільства до професійної літературної творчості, що змушує письменника або приховувати своє ім'я з меркантильних міркувань, або відмовлятися авторизувати написане через те, що автор не відчуває, що є «господарем» тексту, а обслуговує його і тим самим «служить суспільству»» [12, с. 20 – 21].

На рубежі XIX-XX століть в Польщі з'являється такий літературний процес як «Молода Польща», її відмінною рисою є переплетіння ліній, існування різних стилістичних та ідейно-художніх тенденцій. Автори «Молодої Польщі» зверталися до традицій польського романтизму, через це даний період називають неоромантичний. В поезії провідним є декадєньсько-меланхолічний та песемістичний настрої, завдяки цьому польські поети частіше використовують понурі псевдоніми.

Спонукуванням до публікацій під псевдонімами письменників ХХ століття, був початок другої світової війни. Не дивлячись на те, що польський народ, а також література потрапили під жорстокий терор, по всій території Польщі діють підпільні системи середньої та вищої освіти, де власне і публікуються різні твори, які письменники підписують хибними іменами, щоб не бути висланим до Сибіру, чи не бути засудженим до смертної казні.

Однак дослідники стверджують, що причини прийняття псевдонімів польських письменників такі ж, як і у інших зарубіжних авторів, а саме: бажання приховати справжнє ім'я, потворне або неоднозначне прізвище, страх критики, необхідність приховати походження свого іноземного прізвища, наявність однофамільців і т.д.

Вчені налічують понад 50 різних типів псевдонімів, але поки що єдиної прийнятої їх класифікації немає.

Першим, хто намагався класифікувати псевдоніми, був А. Байє. Саме він поділяє псевдоніми на групові та індивідуальні: групові – даються особам, які об'єднані певними переконаннями або ж цілями; індивідуальні – набувають окремі особи. Необхідно зазначити, що індивідуальні псевдоніми зустрічаються набагато частіше, ніж групові.

В польській псевдонімографії класифікацією «хибних імен» займалася Альдона Фургальська. Вона розділила псевдоніми по функціям:

- 1) Псевдоніми, які виконують ілюзійну функцію, куди відносить словотвірні, графічні та семантичні модифікації (*Iglowski* - Nadel (від нім.- «голка»). Словотвірні модифікації складаються з дезінтеграції початкового антропоніма, тобто скорочення від початкової форми слова (*Told* – Вітольд Захентера, *Franek* – Франчішек Ленарт); **суфіксальної деривації** (*Ludwikowski* – Людвік Хальський, *Lucyńska* – Луцина Котарбінська); **скорочення**, які частіше утворюються від перших літер імені чи прізвища (*Wube* – Віктор Буджінські, *ka-jot* – Ян Каспрович). До графічних модифікацій відносяться **анограми** (*Laskeza*

– Христина Залеська, *Stefan Omżerski* – Стефан Жеромскі) та **аноніми** (Х. *Ranok* – Конарський, Х. *Purk* - Крупський).

2) Псевдоніми, виконуючі **семантико-стилістичну** функцію, а саме: власні, загально-розповсюдженні і нерозповсюдженні.

До власних назв Альдона Фургальська відносить «хибні імена», які створювалися автором для того, щоб звернутися до змісту праці, його характеру. До таких псевдонімів відносяться, наприклад, *K.Lach* (Leona Koreckiego «Niesoomowie»), *Theatralski* (Ignacego Krasickiego — фельстони, які стосуються театрального мистецтва) та ін.

Загально-розповсюдженні назви складаються із псевдонімів, що вказують на те, хто є автором того чи іншого твору, наприклад, *Karol Czarniecki* - *Autor śpiewu rapsodycznego pod nazwą „Rapsod narodowy”*, *Wojciech Bogusławski* - *Autor „Ślubumodnego”*, *Ignacy Chodźko* - *Autor „Obrazów Litewskich”*.

До нерозповсюджених назв Альдона Фургальська відносить псевдоніми, які характеризують носія з політичної чи суспільної сторони, наприклад, *Ludowiec* - *Kazimierz Czachowski*, *Socyalista* - *Leon Falski*, *Antianarchista* - *Eustachy Lewicki*.

У вітчизняній псевдонімографії значну роль в класифікації псевдонімів відіграв Валентин Григорович Дмитрієв. Він класифікував псевдоніми відповідно способу творення. Вчений поділив псевдоніми на 2 типи: псевдоніми, в яких справжнє ім'я замасковане різними способами, але його можна розшифрувати; псевдоніми, які характеризують письменника з того чи іншого боку, представляють автора не таким, яким він є (літературна маска) і псевдоніми, що забезпечують інкогніто.

Підстави, внаслідок яких автор обирає псевдонім, різноманітні і залежать від індивідуальних якостей, світосприйняття, історичних процесів, соціальних поглядів, психіки та духовного світу автора. Крім того, на вибір псевдоніму безпосередньо впливають принципи номінації та традиції найменування народу. Шляхом дослідження мотиву вибору псевдонімів

виявити його мовні грані. «Одним з найважливіших рушійних мотивів для прийняття псевдонімів середовищі літераторів була боротьба за право бути опублікованим» .

Деякі письменники приймали псевдонім, щоб відвести від себе критику, інші, тому що це було модно. Багато письменників використовували псевдоніми через наявність подібного прізвища. Іноді автор вигадував кумедні псевдоніми (гумористи та сатирики), щоб створити комічний ефект. Іноді письменники хотіли викликати певні почуття, думки, які були б в асоціативному зв'язку зі смисловим значенням псевдоніму. Бували випадки, коли автор під своїм псевдонімом хотів висловити свої риси характеру чи стиль письма. Псевдонімами користувалися люди, яким було заборонено писати.

Так, мотивами появи псевдонімів в XIX - XX століть стали боротьба за публікацію, заперечення ідеологічної тріади, мода на псевдоніми приховувати соціальний статус, створювати певний образ і т.д.

До вивчення псевдонімів зверталось багато іноземних дослідників, а саме: Едвард Мінковецький, Станіслав Ботвінський, Ізабелла Збігнєвська, Хелена Домбчинська – Дубзиновська, Адам Бар. Значний внесок у розробці псевдоніміки внесли Едмунд Янковський, який створив великий чотирьох томний словник, і Альдона Фургальська, яка класифікувала псевдоніми за функціями.

РОЗДІЛ 2

СПЕЦИФІКА НОМІНАЦІЙ ПСЕВДОНІМІВ ПОЛЬСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ХІХ-ХХ СТОЛІТЬ

Поява і функціонування псевдонімів дозволяє охарактеризувати специфіку вибору способу номінації, де реалізується потреба людини в мові. Аналізований матеріал допомагає встановити прагматичну і психолінгвістичну спрямованість, яка залежить від активності мовної особистості і мовного співтовариства в цілому.

У сфері псевдоутворення з'являється спеціалізований набір мовних засобів: одиниці ономастичної і апелятивної лексики, що діють в новій функції, слова, побудовані на існуючих мовних моделях, а також нові мовні одиниці, що відносяться тільки до категорії псевдонімів.

Псевдоніми утворюються фонетичним, графічним, морфологічним, лексико-семантичним, лексико-синтаксичним способами.

2.1. Фонетична експресія і фонетико-графічний спосіб формування польських псевдонімів письменників ХІХ - ХХ століть

Для досягнення того чи іншого стилістичного ефекту при формуванні псевдонімів іноді використовується «звукова матерія» власного імені. Виникненню і закріпленню зв'язку між звуком і змістом сприяють такі прийоми, як алітерація, рима, наголос і т.д. Невелика кількість псевдонімів заключає в собі фонетичну експресію, нами було дослідженню 1,25% псевдонімів польських письменників. Письменники використовували фонетичну експресію з метою створення комічного ефекту, тому часто використовували **пайзоніми** (від грецького *paizein* - жартувати) - жартівливі псевдоніми. Це і було їх головною метою, і бажання приховати тут своє ім'я відійшло на другий план.

Так, Jerzy Laskarys, польський поет та журналіст, що народився недалеко від Вільно, син Teodora, який належив до наполеонівських військ, співпрацював з таким журналом як «Tygodnik Mód i Powieści», де публікував свої вірші під жартівливим псевдонімом *Bocian wileński*. Свої комічні роботи в журналі «Enc. Humoru» Reinstein Franciszek підписував псевдонімом *Hidalgo*. Інший письменник, Uziębło Lucjan, маскує свої твори під «фальшивим ім'ям» *Luty Zięba*, яке в перекладі на українську мову звучить як «лютий зяблик». Подібно своїм побратимам, свої праці Starkel Juliusz (польський письменник, публіцист, суспільний діяч, заступник відділу Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”) маскує перше сатиричне оповідання «*Komedia bez aktów*» під «псевдо іменем» *Mały Swift*. Під псевдонімом *Figlarski*, що в перекладі з польської мови звучить як пустотливий, приховує своє справжнє прізвище Józef Chociszewski – редактор та автор багатьох популярних книжок і статей.

Також комічний ефект створювався за допомогою рими, алітерації або наголосу. Ми виявили «хибні імена» польських письменників, які були створені за допомогою алітерації. **Алітерація** в широкому її розумінні - це повторення приголосних або голосних звуків на початку близько розташованих наголошених складів. Кількість псевдонімів, що повстали шляхом алітерації складає - 3, 05%.

Прикладами псевдонімів, що повстали шляхом алітерації є такі: *Kazimierz Królówki*, *Kaz.Kal.*, *Kri-kri*, *Mowiński/Michał* и др. [20. s. 513, 539, 521, 607]

Топонімом *Kazimierz z Królówki* підписував свої твори польський поет епохи сентименталізму, автор великої кількості віршів про ідеальне сільське життя та возз'єднання з природою *Kazimierz Brodziński*.

Псевдонімом *Kri-kri* користувався польський письменник, драматург і сатирик, а також автор відомого водевілю «*Królowa przedmieścia*», який приніс йому велику популярність - *Konstanty Krumłowski*.

Автор багатьох різнопланових творів у жанровому та тематичному плані *Ignacy Błażej Franciszek Krasicki* підписує свої твори «хибним ім'ям» *Mowiński/Michał*, яке походить від прізвища та імені його секретаря. Францішек Красіцкі відомий як автор героїко-комічних поем «*Мишеїда*», «*Монахомахія*» і «*Антімонахомахія*». Він написав перший польський роман «*Пригоди Миколи Деосвядчинського...*» та морально-описово-дидактичний роман «*Пан Підстолій...*», крім того також написав кілька комедій, частково наслідуючи Мольєра. Його байки користувалися популярністю («*Bajki i przypowieści*»; «*Bajki nowe*»), «*Satyry*».

Jank. Józ. ще один псевдонім-алітерація, яким користувався відомий польський письменник, поет та журналіст, автор віршів *Na majówce*, *Rytmy i rytmy* та ін. – *Józef Jankowski*. Крім того під псевдонімом *Bogdan Bolesławita* друкує свої перші літературні твори з повстанською тематикою *Józef Ignacy Kraszewski*.

Фонетично-графічний аналіз дозволяє побачити місце кожного псевдоніма в їх сукупності, тому ми виділили ряд псевдонімів, більшість з яких утворені з початкових букв алфавіту.

Досліджуючи «хибні імена», ми визначили, що 35% досліджуваних псевдонімів польських письменників починаються з графеми А.

Наприклад, польський прозаїк, літературознавець і публіцист Aleksand Tuszyński спочатку підписує свій твір «Американець у Польщі» (він визнаний однією з перших спроб польської психологічної прози) псевдонімом *Aleksander T.* Також польський письменник, поет і драматург (крім того, за фахом був лікарем) обертався серед учасників «Молодої Польщі», автора томів поезій «Шелла» і «Лайс», деякі свої вірші він підписував як *Ariel*.

Борець за емансипацію Aniela Suzana Maria Milewska, публіцистка, прозаїк, драматург і поет під час січневого повстання, втратила брата, допомагала пораненим солдатам, що спонукало її до створення своїх творів, темою яких стала війна. Її вірш «Dla głodnych» (для голодних), який був знайдений в її листах, підписаний «хибним ім'ям» *Aniela M.*

Teofil Aleksandr Lenartowicz, який походив від гербу Pobóg – польський поет, був творцем патріотичних та релігійних віршів, автор історичних поем. Його творчість подобалась людям через те, що всі його твори були прості, народні і таким чином краще сприймалися читачами. Він теж на початковому етапі своєї творчості підписує поезію псевдонімом *Au-Lir*.

Більша частина псевдонімів польських письменників, а саме 23,1% – це псевдоніми, що починаються на дзвінкі, глухі в свою чергу складають – 15,5% і найменша кількість «хибних імен», які починаються на сонорний звук – 10,3%.

До «хибних імен», що починаються на дзвінкий звук, відносимо: Zbożenna, Lechliński, Warszawianin та ін.[20. с. 800, 655, 708].

Julian Tuwim більшість своїх віршів публікує під псевдонімами. Його вважають рекордсменом серед польських письменників з погляду на велику кількість використаних «псевдонімів». Mariusz Urbanek автор біографії «Tuwim wylękniony bluźnierca» називає 49 імен(назвіськ) Tuwima. Серед них найбільш популярним був псевдонім *Baltazar Dziwacki*.

Wacław Berent дебютував в літературній пресі оповіданнями «Nauczyciel» та «Przy niedzieli» позначеними однак не прізвищем, а псевдонімом *Władysław Rawicz*.

Konstanty Krumłowski – сатирик та драматург, автор водевілів, в основі яких краківська тематика та її місцевий фольклор. Автор таких творів як: «Piękny cygan» (1899), «Pensjonat kukulek» (1901), «Śluby dębnickie, czyli Hanka z Dębnik» (1915), «Białe fartuszki» (1919), «Jaskółka z wieży mariackiej» (1937), використовує псевдонім *Zawadzka Marja*. Цікаво, що даний псевдонім повністю подібний до ім'я та прізвища його нерозділеного кохання Marii Aniely Dzierwy – Zawadzkiej, яка була працівницею тютюнової фабрики і відмовила Krumłowskiemu у його почуттях. Можливо в такий спосіб автор хотів привернути увагу до жінки, яку безмежно кохав, бо власне в образі Manii з водевілю «Królowa Przedmieścia» драматург втілює риси своєї коханої.

Під різними псевдонімами писала свої твори польська письменниця та публіцистка Zofja Klimańska, але частіше використовувала саме псевдонім *Baltazar Milejko*. Під впливом свого чоловіка змінила власне життя, а саме зблизилася із патріотичним середовищем, розпочала співпрацю із публікаціями за власний кошт з «Pamiętnikiem Naukowo-Literackim». Саме там вона і використовує своє «хибне ім'я». Написала роман в двох томах «Chorzy i zdrowi» і оповідання «Człowiek niewidzialny, czyli Cudowny kapelusz».

Одна з найвидатніших письменниць Польщі, поетка і новелістка періоду позитивізму Maria Koporńska мала велику кількість псевдонімів, одним з яких був *Włast*. Чому така талановита жінка користується псевдонімом? Існувало дві причини. По-перше, вона, як і більшість письменників, які тільки починають свою кар'єру боялася, що її твори не будуть мати популярності та можуть отримати негативну критику. По-друге,

її перший чоловік не підтримував її літературну діяльність. Тільки після розлучення Maria Konopnicka починає бурхливу літературну діяльність.

Lucjan Hipolit Siemieński – польський поет, письменник, публіцист та перекладач, учасник листопадового повстання, в 1849-1850 роках професор Ягеллонського університету. Через те, що в 1838 був вимушений емігрувати до Франції, тікаючи від арештів, свої твори підписує псевдонімом *Grzegorz*.

Karol Szwiedziński (польський поет) іноді користувався таким «хибним ім'ям» як *Wesołowski Kaiasanty*. Таким чином письменник вказував на своє позитивне ставлення до світу і на те, що його вірші носили юмористичний характер.

Псевдонім *Zbożenna* (Waleria Marrené-Morzkowska - польська письменниця, поетеса, публіцистка, літературна критикиня періоду позитивізму, феміністка) має перша польська письменниця, яка підняла ряд важливих соціальних питань в період позитивізму, таких як право жінки на розлучення і прийняття самостійних рішень за свою долю. Вона є автором ряду повістей: «Jerzy», «Augusta», «Życie za życie», «Między Scyllą i Charybdą». Її псевдонім походить від місця, де вона народилася.

До цієї ж групи належить псевдонім *Lechliński*, який використовував Feliks Kozłowski (польський письменник, публіцист і католицький філософ). Псевдонім походить від місця народження письменника, а саме невеликого містечка Лехлін, яке знаходиться біля озера Lechlińskie.

В одному з журналів 1861 року *Notatki z podróży po europejskiej Turcji* були опубліковані під псевдонімом *Warszawianin*. Таке «псевдоім'я» використовував Zmorski Roman, польський поет-слов'янофіл, перекладач і фольклорист епохи пізнього романтизму, який входив до кола Варшавської Богемії або Варшавської циганери. Швидше за все, автор прийняв цей псевдонім для того, щоб вказати місце свого народження і проживання в місті Варшава.

Кількість псевдонімів, що починаються на глухий звук складають 15,5%, до них ми віднесли наступні «хибні імена»:

Józef Chociszewski – автор багатьох популярних книжок, театральних творів та статей, як його сучасники теж користувався псевдонімом. Свою першу статтю публікує не під власним іменем, а саме за допомогою псевдоніму *Tworzymir* приховує лице справжнього автора.

Так, відомий польський драматург і прозаїк, фельєтоніст і театральний критик Wacław Grubiński, який був арештований та засуджений до смертної кари за свою комедію «Lenin», що була опублікована 1921 року, використовує псевдонім *Feb*. Його ім'я знаходилося в списку осіб, які були під суворою заборонаю до друку.

Можливо через те, що вірші Wiktora Teofila Gomułickiego мали незвичайний характер, а саме різноманітну строфіку і будову, свої твори він публікує за допомогою «хибного імені» *Fantazy*. Wiktor Teofil Gomułicki – це поет, есеїст, один з найважливіших творців позитивізму. В його творчості найбільше значення посідають поетичні твори. Як було зазначено вище його вірші мали незвичайну будову і строфіку. Писав також твори рефлексійно-філософські і пацифістичні. Велика кількість творів була присвячена Ostrowęse – місто, в якому народився поет.

Як було зазначено вище «хибних імен», які починаються на сонорний звук найменша кількість. До них ми віднесли такі псевдоніми як: *Latis Alfons*, *Lemnicki*, *Ludwik Piotr Leliwa*, *Łętowski Julian*, *Nowosielski Antoni* та ін.

Так, 1980 року в Кракові виходить друком повість під назвою «Rajgrodzki», вона була підписана як *Latis Alfons*. Під таким псевдонімом ховав своє справжнє прізвище *Józef Stanisław Wierzbicki*, польський поет, критик та публіцист, його вважають одним з представників парнасізму та неоромантизму. Головною справою його життя була тритомна збірка поезій «*Poezje*», яка поєднувала гармонійно поєднувала класичну форму, зображення польського села і рефлексивно-філософську тематику.

Польська ж письменниця, що писала історичні романи, а також книжки про патріотичний характер, котрі публікувалися в Кракові у Władysława Ludwika Anczusa (також був письменником, але в 1875 році став власником друкарні, яка існувала до післявоєнних років) підписувала «хибним іменем» *Ludwik Piotr Leliwa*. Перша частина її псевдоніму походить від імені матері Ludwiki Marii Lewald-Jezierskiej, але воно дещо маскулінізовано.

Władysław Książek використовує псевдонім *Łętowski Julian*. Був прозаїком, драматургом, поетом і журналістом. Популярність отримав завдяки пост романтичній драмі «Izrael na puszczy», що виражає патріотичне почуття через біблійну метафору.

Свої перші твори підписував псевдонімом *Nowosielski Antoni*, скоріш за все через боязнь, що його твори викличуть негативну критику, Antoni Jaksamarcinkowski. Він був письменником, літературним критиком, етнографом, перекладачем і філософом. В свою чергу Bolesław Londyński – польський письменник популярної літератури, автор дитячих казок та перекладач. Користувався «хибним ім'ям» *Rościszewski Miecz*, під ним автор публікував свої популярні поради, які побачили світ у 1908 році. Крім цього польський поет, драматург і журналіст Stanisław Rossowski іноді користується таким псевдонімом як *Ross. St.* Найбільш знаною драматичною працею була комедія «Nawojka», яка дебютувала 1901 року у Львівському Національному Академічному театрі, за участі в головній ролі Ірени Сольської. Крім цього Stanisław Rossowski був лауреатом літературної премії міста Львів.

2.2. Семантична класифікація псевдонімів польських письменників

У багатьох псевдонімах закладено певне лексичне значення, тобто семантика, але не завжди це значення відіграє якусь роль.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» дається визначення семантиці як «Значення мовних одиниць — окремих слів, фразеологізмів, складових частин слова тощо» [3, с. 120].

Найчастіше семантика псевдонімів відіграє значну роль. По-перше, вони можуть вказувати на ту чи іншу рису характеру автора, по-друге, вказувати на його зовнішній вигляд чи художній напрямок, по-третє, натякнути на національність, місце народження чи рід занять. Прикладами таких псевдонімів є: *Polka* (Nakwaska Anna), *Litwos* (Sienkiewicz Henryk), *Długi* (Gawalewicz Marian), *Cyprian z Gluchów pod Warszawą* (Norwid Cyprian), *Kapitan Wojsk polskich z r. 1863* (Wiśniewski Wiktor), *Redaktor* (Wójcicki Kazimierz Władysław) та ін.

Однак не всі псевдоніми володіють лексичним значенням, такими псевдонімами, наприклад, є **криптоніми**.

2.2.1. Псевдоніми, утворенні від антропонімів

На основі семантичних особливостей були виокремлені псевдоніми, які утворюються від антропонімів. Це можуть бути прізвища, власні імена, по-батькові, імена міфічних персонажів, а також героїв яких-небудь творів. Існує велика кількість псевдонімів, які виникли від власних імен: *Bazyli*, *Atanazy*, *Zola/Emil* та ін.

Псевдонім *Bazyli* [13, с. 238], який належав Józefu Tokarzewiczu — польському прозаїку, публіцисту та перекладачу, походить від власного імені батька Юзефа — *Bazyli*, який був мером та церковним старостою.

Граф Густав Олізар — польський публіцист, поет, мемуарист, перу якого належать такі твори, як: «Niesnaski Parnasu», «Jaksjada» та «Pomieszczenie Jarosza Wejły». Виступає з псевдонімом *Atanazy Bazyli* [13, с.172], який походить від імені батька письменника. Афанасій Олізар був представником

шляхетного роду гербу Радван Совитий, подचाший Великого князівства Литовського.

Псевдонім *Zola/Emil* [13, с. 685] (Казимир Бартошевич – польський публіцист та сатирик) виник від імені відомого французького письменника публіциста та політичного діяча, автора роману «Марселійські таємниці» та п'єси «Рожевий бутон». Скоріш за все Бартошевич асоціював свою творчість з творчістю французького письменника, тому й обрав цей псевдонім.

Польський поет та драматург Zygmunt Krasiński, якого зараховують до найвеличніших польських поетів епохи романтизму (наряду з Адамом Міцкевичем та Юліушом Словацьким), у першому виданні «Irydjon» 1836р. підписується псевдонімом *Dante*. Данте Аліг'єрі – видатний італійський поет доби Відродження, письменник і політик, якого називають «батьком італійської літератури». Його головним художнім твором була поема «Божественна комедія» (італ. *la Divina Commedia*). Zygmunt Krasiński стає популярним завдяки своїй драмі «Небожественна комедія», можливо через цей твір письменник і використовував даний псевдонім [13, с. 374].

Наступна група псевдонімів складається із прізвищ: *Maria z W.*, *Kalisiewicz*, *Katarzyna z L.L.*, *Łętowski* та ін.

Так, псевдонімами *Maria z W* [13, с. 606] та *Katarzyna z L.L.* [13, с. 319], користувалися такі письменниці, як Maria Konopnicka (поетеса, новелістка, а також автор творів для дітей і юнацтва) та Katarzyna Lewocka (польська письменниця та одна з перших, хто виступав за емансипацію жінок). Скорочення в обох псевдонімах розшифровуються як *Maria z Wasiłowskich* та *Katarzyna Lewocka z Lipińskich*, де «хибні імена» походили від дівочих прізвищ.

Псевдонім *Kalisiewicz* [13, с. 301], котрим користувався Józef Tokarzewicz (польський публіцист, прозаїк, перекладач та літературний критик) походить від дівочого прізвища його матері Joanny Tokarzewicz, від

якої перейняв не лише прізвище, а й чутливість до гарного слова та рефлексивність мислення. Під дівочим прізвищем своєї матері писав Władysław Książek - відомий новеліст та драматург, автор новел: «Firduzi», «Rywale», «Na Bożym świecie», «Rogata dusza» та ін. Користувався псевдонімом *Łętowski* [13, с. 509] лише на початку свого творчого шляху, коли був під «крилом» директора театру Józefa Texla.

Наступна група складається із **псевдонімів-геронімів**, прийнятих в якості псевдонімів від імен героїв творів або міфологічних персонажів: *Janusz*, *Mefisto*, *Kupido* та ін.

Pol Wincenty I – польський поет, автор поетичного циклу «Pieśni Janusza» (Париж, 1845) підписує свої твори псевдонімом *Janusz* [13, с. 163], де Януш це ліричний герой, солдат-селянин, який згадується у кожному із 51 вірші.

Прикладом героніму можна вважати псевдонім *Mefisto z Warszawy* або просто *Mefisto* [13, с. 622]. Даним псевдонімом користувався Jan Bartoszewicz. Мефістофель – образ злого духу в міфології епохи Відродження північної Європи. Згодом, а саме у 1587 році цей образ стає відомим як літературний персонаж німецької народної книги «Повість про лікаря Фауста...», набуває широку популярність завдяки філософській драмі «Фауст» Й.В. Гете.

Konstanty Krumłowski – польський драматург і сатирик, автор водевілю «*Królowa przedmieścia*», який приніс автору велику славу, мав псевдонім *Kupido* [13, с.383]. У римській міфології Купідон або Амур - божество кохання, що відповідає грецькому Еросу. Завдяки Апулею грецький міф про Ероса і Психею став відомий в Римі як міф про Амура і Психею. Традиційно Амура зображають як хлопчика з крилами та стрілами, якими він вражає людей у саме серце, викликаючи кохання.

Таким чином, в процесі аналізу семантики «хибних імен» були виокремлені псевдоніми, які створені від антропонімів (власних імен,

прізвищ та по-батькові), що складають 22,5% від загальної кількості досліджуваних «хибних імен». Велика частина псевдонімів створена від власних імен (8,49%), не поступаються їм псевдоніми, які виникли від імен героїв творів чи міфологічних істот (7,22%); «хибні імена», які виникли від прізвищ нараховують 5,23% від загальної кількості псевдонімів-антропонімів.

2.2. Псевдоніми, які містять елементи характеристики польських письменників

Досить часто письменники використовували **псевдоніми-етноніми**, тобто «хибні імена», які вказують на національність, їх кількість сягає 5,37% від досліджуваних псевдонімів (*Młoda Polka*, *Polka*, *Litwos* та ін.).

Наприклад, Helena Dembińska підписала декілька своїх фейлетонів під псевдонімом *Młoda Polka* [13, с. 647], який явно вказує на її національність. Під псевдонімом *Polka* [13, с. 823] маскувала свої твори Anna Nakwaska – польська письменниця-фантаст, мемуарист, дитяча письменниця та педагог. Автор таких повістей: «Aniela, czyli Ślubna obrączka», «Powstaniec litewski», «Czarna magia» та ін. Цим псевдонімом авторка хотіла підкреслити свою національність. Ще один псевдонім, що підкреслює національність використовував відомий польський письменник, лауреат Нобелівської премії за роман «Quo vadis» - Генрик Сенкевич. Деякі свої твори прозаїк підписував «хибним ім'ям» *Litwos* [13, с. 484].

Велика кількість псевдонімів, а саме 8,47% вказує на місце народження чи місце проживання автора або його рідних, такі «хибні імена» мають назву **топоніми**: *Jan z Pleszowic*, *Zbożenna*, *Lemnicki* та ін.

Так, Jan Aleksander Fredro – польський комедіограф, автор комедій «*Posażna jedynaczka*» та «*Basza i ulany*», використовував псевдонім *Jan z*

Pleszowic [13, с. 178], бо народився в с. Плешевичі, яке тривалий час було власністю родини Фредро.

Псевдонім *Zbożenna* (Waleria Marrené-Morzkowska – польська письменниця, поетеса, публіцистка, літературний критик періоду позитивізму, феміністка. Перша польська письменниця, яка підняла ряд важливих соціальних питань в період позитивізму, таких як право жінки на розлучення та прийняття самостійних рішень за себе та свою долю. Є автором цілого ряду повістей: «Jerzy», «Augusta», «Życie za życie», «Między Scyllą i Charybdą» та ін.) виник від топоніму с. Zbożenna, де народилася письменниця, нині це гміна Przysucha. [13, с.662].

Антропонім *Lemnicki* (Bartoszewicz Julian) походить від топоніму Lemniki та назви родового маєтку, де народився письменник [13, с.468].

Jan z Myszy [13, с. 154], це ще один псевдонім-топонім, яким користувався польський, литовський та білоруський поет, фольклорист та етнограф Jan Czeczot, перу якого належать збірка пісень «*Śpiewnik domowy*». Псевдонім походить від місця проживання батьків письменника - містечка Нова Миша, яке обрало своє найменування від поблизу розташованої річки Мишанки. Також Ян Чечот звертався до образу цієї річки у своїй поемі «Мишанка».

Ще одним яскравим прикладом топоніму є псевдонім *Lechliński*, [13, с. 319] який використовував Feliks Kozłowski (польський письменник, публіцист та католицький філософ). Псевдонім походить від місця народження письменника, а саме невеличкого селища Lechlin, яке розташоване біля озера Lechlińskie. Назва селища походить від старопольського слова „lecha”, що означало широкий загін.

Окрім цього, псевдоніми-титлоніми, що вказують на діяльність, звання або ж посаду автора, складають 7,85% (*Kapitan Wojsk polskich z r. 1863, Kara-Awdży, Redaktor* та ін.).

Так, під псевдонімом *Kapitan Wojsk polskich z r. 1863* [13, с. 307], публікував свої твори польський письменник Wiktor Benedykt Wiśniewski. Даний псевдонім має пряме значення. У 1863 році письменник взяв участь у січневому повстанні, де служив у загонах Лангевіча та Єжборанського, як офіцер піхоти зі званням капітана. Брав участь у битвах під Кобилянкою, Малоогошчем та Скалою.

Польський поет, перекладач та інженер Karol Brzozowski під своєю поемою «*Noc strzelców w Anatolii*», яка була опублікована в Парижі 1856 року, підписується *Kara Awdży* [13, с. 310], що з турецької мови перекладається як Czarny Łowiec. Псевдонім пояснює те, що Brzozowski був професійним мисливцем в Анатолії (Турції), тому за його неабияке майстерне вміння, товариш автора Józef Accord дав йому таке прізвисько.

Під своїми творами Kazimierz Władysław Wójcicki – письменник, історик, та журналіст, підписується як *Redaktor* [13, с. 55], що вказує на те, що Władysław Wójcicki був не тільки письменником, а й редактором; у 1859 році входив до складу редакційної комісії Загальної польської енциклопедії під керівництвом Самуеля Ольгербранда.

У одному із журналів 1861 року було опубліковано «*Notatki z podróży po europejskiej Turcji*» під псевдонімом *Warszawianin* [13, с. 35]. Це «хибне ім'я» використовував Zmorski Roman – польський поет-слав'янофіл, перекладач та фольклорист епохи пізнього романтизму, який входив до гуртка варшавської богеми чи «Варшавської циганерії». Даний псевдонім автор прийняв для того, щоб вказати на місце свого народження та проживання у м. Варшава.

Ще одним прикладом титлоніму є псевдонім *Kapłan-zakonnik* [10, с.308], яким користувався Bernard Alojzy Łubieński, автор новели «*Prawa kobiety*». «Хибне ім'я» має пряме значення, адже письменник був монахом та священником.

Таким чином, необхідно зробити висновки, що псевдоніми, які містять у собі характеристику письменників, складають 22,48% від загальної кількості «хибних імен», які ми розглядаємо. В цій групі було виокремлено 3 підгрупи, серед яких найчисельнішою групою є топоніми, тобто псевдоніми, які вказують на місце перебування чи народження автора, або його рідних (8,47%) та псевдоніми-титлоніми, які вказують на діяльність, звання або титул автора (7,85%). Менше псевдонімів-етнонімів, що вказують на національність (5,37%).

2.3. Структурна класифікація псевдонімів

Велика частина досліджуваних псевдонімів–криптонімів утворена за допомогою аббревіації. «Аббревіація - утворення нових слів шляхом поєднання початкових складів кількох слів або перших літер слів словосполучення» [9, с.663].

До цієї групи відносяться псевдоніми-ініціали, такі як: *Ł.A* (Aleksander Ładnowski – польський актор та драматург. Написав такі відомі твори як «Berek zapieczętowany», «Pan Stefan z Pokucia», «Lokaj za Pana», а також історичну повість «Eudoksyja Czartoryska czyli Tatarzy na Podolu», *A.Ż.* (Augustyn Żdźarski – поет, драматург, перекладач та історик літератури. Автор трагедії «Stefan Batory, czyli spiszek Zborowskich», комедій: «Bal maskowy» (1819), «Szkoła mężów...» (1822), «Golec dwumilionowy» (1825) та ін.) -) [13, с.81], *J.Ż.* (Żdźarska Józefa – польська письменниця, таким криптонімом підписала свою повість «Sen Marii...») [13, с. 519], *B.S.* (Schoen Bolesław – польський поет, автор збірки віршів «Z miłości do swoich») [13, с.235], *B.K.* (Bruno Kiciński – поет, редактор та перекладач) [13, с. 212].

Групу псевдонімів, які утворилися внаслідок скорочення Дмитрієв поділяє на апоконіми та ателоніми. Серед них велику частину складають саме **ателоніми** – скорочені імена чи прізвища за допомогою пропуску літер.

Сюди ми відносимо такі псевдоніми: *Agka B...a* (Baranowska Agnieszka – автор декількох п'єс поставлених на аматорській та професійній сценах «Starzowie», «Zamek Kościański», «Ostatni wieniec weteranem trzydzióstego roku», «Starosta kościański», а також написала багато віршів, в тому числі присвячених А.Міцкевичу), *Al.T....ski* (Aleksander Tyszyński – польський прозаїк, літературний критик, публіцист; запровадив до вжитку концепцію української школи в польській літературі, автор відомого роману «*Amerykanka w Polsce*»), *G....ska* (Gutowska Józefa – польська поетеса), *K...a* (Konarska Aleksandra), *Супр. Ja...i* (Janowski Cyprian), *Nie....ski Ludwik* (Niemojowski Ludwik – польський прозаїк, драматург та етнограф. Автор комедії «Dwa towarzystwa» та поеми «Obrazy z Pisma św.»). [13., с. 53, 69, 189, 421, 255, 612]

Менш продуктивною є група **апоконімів** – псевдоніми, які були утворені за допомогою відкидання кінцевих або початкових літер прізвища чи імені. *Adolf Kle...* (Klesiewicz Adolf), *Mar... Ko...* (Konopnicka Maria – польська письменниця, поетеса, літературний критик та публіцист, автор дитячих та юнацьких творів), *Leon Jab...* (Jabłonski Leon), *Konst.Gasz.* (Konstanty Gaszyński – польський поет та прозаїк. Дебютував у 1827 році поемою у шести піснях «Jaksjada») та ін. [13., с. 78, 458, 502, 587]

Дмитрієв також виокремлює **псевдоніми-анограми** – псевдоніми, створені способом перестановки літер. Такі псевдоніми мали: *Kasjan* (Kasprowicz Jan – польський поет, драматург та перекладач. Один з представників «Молодої Польщі») [13, с. 315], *Nabru/Bronisław* (Urban Bronisław) [13, с. 678], *Algss* (Glass Grzegorz – публіцист, новеліст та перекладач художньої літератури. Творив в епохі «Молодої Польщі», писав сатирично-публіцистичні новели такі як: «Błyski», «W dzień sławy», «Gromada i człowiek» та ін.) [13, с. 126]. Та псевдоніми-**поліноніми** – криптоніми, що утворені за допомогою читання імені або прізвища справа наліво. Такі псевдоніми використовували: *Iksmoreż* (Stefan Żeromski –

польський прозаїк, публіцист, драматург. Його перу належить повість «*Popioły*», «*Sen o szpadzie*», «*Nagi bruk i Nokturn*», а також драма «*Róża*»), *IksNimSok* (Kośmiński Paweł), *Iksnimodar/Henryk* (Radomiński Henryk) [13, с. 788, 792, 793].

Таким чином, проаналізувавши псевдоніми польських письменників необхідно зробити висновок, що більшість псевдонімів складаються із криптоніми, серед яких найпопулярнішою групою були ініціали (7,55%). Також було виділено групи псевдонімів-ателонімів(6,19%), апоконімів(5,78%), анаграм(4,29%), полінонів(3,15%), до яких письменники зверталися вкрай рідко.

2.3.1. Псевдоніми, утворені графемними засобами

Графемізація – заміна літер або слів на цифри та символи, які призводять до того, що знаки різної семіотичної природи розширюють своє значення. Зокрема, знаки пунктуації, математичні знаки, скобки, тире, крапки, двокрапки, зірочки і т.п. набувають функцію літер, слів, їх частин і т.д., а також входять у нові навігаційні, оперативні та «структуруючі» інформацію інструменти.

Великою популярністю серед досліджуваних «хибних імен» користується **астронім**, типографічний знак, який позначається у вигляді зірок (від 1 до 8). Такі псевдоніми є **інкогнітонімами**. До цієї групи ми віднесли такі астроніми як: ***** Roman Zmorski - польський поет-слов'янофіл, перекладач та фольклорист. Був учасником гуртка «варшавської богеми», автор фантастичної поеми «*Lesław*» [13, с. 717]; (***) Zygmunt Krasiński – польський поет, прозаїк та драматург. Його традиційно відносять до «трьох поетів-пророків», чиї роздуми про долю людини та народу перетворюються у передбачення їх подальшого життя. Автор двох найвідоміших п'єс: «*Nie-Boska komedia*» (1835) та «*Irydiona*» (1836) [13, с.

716]. Використовував подібний псевдонім Józef Szujski (**) – польський поет, прозаїк та політичний діяч. З 1878 по 1879 рік був ректором Ягеллонського університету. Його перу належать: п'єса «*Halszka z Ostroga*», драматична поема «*Wallas*» та поетична повість «*Pan Rożnowa: powieść poetycka*». [13, с. 713].

До графемізації необхідно також віднести **цифроніми** – псевдоніми, що були створенні за допомогою цифр. Так, Józef Dzierzkowski іноді підписував свої твори, як «4», 10, XIX, (9.), а Turowski Kazimierz Józef просто – 1, Zmorski Roman – 5., 012, Wolski Władysław I - (-3-)[13, с. 719-720].

Окрім цього також існують параграфемні композиційні засоби: смуги, фон, лінії, рамки і т.п., які розмежовують та передають невербальну інформацію. За допомогою таких знаків створена невелика частина досліджуваних псевдонімів. Псевдоніми, створені параграфемними засобами, використовував Lubowski Edward (+), - польський драматург, комедіограф, представник позитивізму. Перші свої твори створив під великим впливом творчості Мольєра та Скриба. Автор ряду прозаїчних творів, основні теми яких – польське повстання 1863 року та соціально-побутові проблеми: «*Silni i słabi*» (1865), «*Cichy Janek i głośny Franek*» (1879), «*Krok dalej*» (1885) та ін. [13, с. 709]. Таким же псевдонімом користувався Teofil Aleksander Lenartowicz (- + ? -) – польський поет епохи романтизму, перекладач, фольклорист та професор Болонського університету. Його поезія відображає сказання та народний побут поляків. Найбільш відомий вірш «*Złoty kubek*» - створений на основі старопольських колядок [13, с. 709]. Під псевдонімом ?!... публікував свої твори Franciszek Wężyk – польський драматург, поет та перекладач, автор поеми «*Okolice Krakowa...*» і трагедії «*Gliński...*» [13, с. 709].

Таким чином, польські письменники XIX століття використовували псевдоніми, утворені внаслідок графемізації, серед яких було виокремлено дві групи: псевдоніми, утворені за допомогою типографічного знаку-зірочки

– астроніми та псевдоніми-цифроніми. Крім того, в окрему групу слід віднести «хибні імена», що були створені за допомогою параграфемних композиційних засобів, тобто смуг, ліній, рамок та ін.

2.3.2. Морфологічний спосіб утворення псевдонімів польських письменників

Основними завданнями словотворення є розмежування синхронного і діяхронічного підходів. Слід зазначити, що синхронічний і діяхронічний підхід тісно взаємопов'язані. У синхронному і діяхронічному словотворенні поняття «спосіб словотворення» розглядається по-різному. У діяхронічному дається відповідь на питання, якими засобами і яким чином утворюється похідне слово. У синхронному словотворенні він використовується для відповіді на питання, якими засобами виражається словотворче значення похідного слова.

Способи словотворення показують, які словотворчі засоби використовувалися при утворенні нових слів. Виділяють дві основні групи: афіксальні і неафіксні. Афікальні способи створення поділяються на незмішані і змішані, де перші утворюють слово, використовуючи тільки афікс, а другі одночасно використовують і суфікс, і префікс.

Словотворення псевдонімів слід розглядати як словотворення іменників. Польські псевдоніми були ідентифіковані нами як псевдоніми-прикметниками і псевдоніми-іменники (їх найбільша кількість 24,06%), які утворюються за допомогою префіксів, до цієї групи належать: *Bezimienny*, *Bezmaski*, *Bezbarwna* та інші.

Псевдонімом *Bezimienny* користується Łowicki Maciej (польський поет, публіцист і громадський діяч), де префікс *bez*– вказує на відсутність чогось, в даному випадку імені, а закінчення *–u* – вказує на те, що це прикметник чоловічого роду. Інша польська письменниця *Żmichowska Narcyza*

(вважається однією з засновниць фемінізму в Польщі) підписує свій твір «Książka Pamiątek» псевдонімом *Bezbarwna*, де префікс *bez* вказує на відсутність чогось, в даному випадку кольору, а закінчення *-a* – вказує на те, що це прикметник жіночого роду.

До іменникових псевдонімів, утворених за допомогою префіксів, відноситься псевдонім польського письменника, історика і бібліографа *Bandtkie Jerzy Samuela* (вважається засновником польської бібліографії), який використовує псевдонім *Bezbożnik*, де приставка *bez* вказує на відсутність чогось, в даному випадку на відсутність віри в Бога, а нульове закінчення вказує на те, що це ім'я є іменником чоловічого роду.

Під псевдонімом *Beztroski S.* приховує своє справжнє ім'я *Stefan Buszczyński*. При перекладі на українську мову префікс *bez* вказує на відсутність, а слово *troska* – це стурбованість. Чому саме безтурботний? Польський письменник, повстанець за свої твори, що відбивали в собі патріотичні і демократичні погляди, був засуджений до смертної кари завдяки своїм творам, тому змушений був емігрувати, але з літературою не покінчив, використовує псевдонім.

Michał Bałucki – польський письменник епохи позитивізму користується «хибним ім'ям» як *Niebałucki Niemichał*, де ім'я та прізвище письменника містить префікс – *nie*, який надає слову заперечного значення. Був відзначений нагородою у 1871 році за драматичний твір «*Pracowici próżniacy*», а в 1892 – в конкурсі «*Kuriera Warszawskiego*» за комедію «*Flirt*».

Також нами виділено псевдоніми-іменники, які утворюються за допомогою суфіксів, їх налічується невелика кількість (15, 38%), до них ми віднесли такі «хибні імена», як: *Kopytko*, *Trawka*, *Gwiazdowicz* і т.д.

Як правило всі ці псевдоніми були побудовані за допомогою суфіксу *k-* який вказує на несуб'єктивне ласкаве значення. Наприклад, *Kleczewski Arkadiusz* – польський письменник, публіцист користується «хибним ім'ям» *Kopytko*.

Так само створює свій псевдонім за допомогою суфікса Gabszewiczowa Anna – польська письменниця, драматург. Під псевдо ім'ям *Iskierka*, вона публікує свою найбільш відому драму «*Młynna Pokusie*» (1889). До цих псевдонімів також належить «хибне ім'я» *Pelikańczyk*, яким користується польський письменник, літератор та історик літератури Józef Jarosz Hieronim Rychter.

Аналізуючи моделі і способи утворення псевдонімів, були знайдені «хибні імена»: псевдоніми-іменники (49,23%) і псевдоніми-прикметники (29,23%). Значна частина псевдонімів-іменників утворена суфіксом (15,38%) і префіксом (24,06%) способами.

2.3.3. Непоширені принципи утворення псевдонімів письменників XIX-XX ст.

Нами була виділена група псевдонімів, які менш популярні серед псевдонімів польських письменників XIX століття. До цієї групи ми віднесли: орнітоніми, нобілоніми та неготоніми.

Орнітоніми – псевдоніми, в основу яких входять назви птахів, складають 2,47% від досліджуваних псевдонімів (*Antoni S***, *Pelikańczyk*, *Osa wędrowna* та ін.). Псевдонім *Antoni S*** [13, с. 221] розшифровується як *Antoni Sowa*; під цим «хибним іменем» публікував свої твори Edward Witold Żeligowski (польський поет, філософ та публічний діяч), де сова – рід птахів родини Совові ряду Совоподібні, які ведуть нічний спосіб життя. У греко-римській традиції сова символізувала мудрість й була супутницею й атрибутом богині Афін (Мінерви). Сова Афін — птах нічний, птах темряви та лісу. Сова зустрічається в якості атрибуту алегоричних фігур Ночі та Сну. З совою пов'язана одна з мойр — Атропос («невідворотна»), що переривала нитку життя.

Інший письменник Rychter Józef Hieronim використовував псевдонім *Pelikańczyk* [13, с. 795], який символізує самопожертву та самозречення. Виступає атрибутом алегоричного зображення кохання.

Наступна група «хибних імен» - **нобілоніми**, де в якості псевдонімів використовують назву герба (3,71%) : *Sas, Śrzeniawita, Junosza* та ін.

Aleksandr Głowacki, відомий під псевдонімом Bolesław Prus, автор відомих романів, таких як: «Lalka» (1900), «Emancypantki» (1894), «Faraon» (1895) також використовує у своїй творчості псевдонім, який вказує на його приналежність до родинного гербу *Prus*. Сам письменник говорить про те, що обрав підписувати свої фельєтони «хибним іменем» саме через те, що йому було соромно за його праці. „*Od chwili wejścia do literatury nie ukrywałem antypatii do bezcelowych konceptów. Podpisywałem się pseudonimem wprost ze wstydu, że takie głupstwa piszę. Wybrałem pseudonim od herbu rodowego*” – pisał Prus.

Одним із псевдонімів Adama Krechowieckiego (польський письменник, драматург, друг Генріха Сенкевича, під впливом якого створював ряд своїх творів, автор історичних повістей «Starosta Zygmuntowski» (1887), «Veto» (1888), «Szary wilk» (1891) та ін.) був *Sas* [13, с. 146], який вказує на шляхетське походження автора. Герб Сас (Сас-Комарницький) пов'язаний з волоськими родами (передусім, Драго-Сасами). За твердженням польського історика Францішека Пекосінського, найдавніші згадки про герб Сас у Польщі походять з XV ст. Походження назви гербу не до кінця з'ясоване. Згідно з однією з теорій, ім'я Драго-Сасів походить від імені воєводи Саса, сина Драга (Драгоша), намісника короля Угорщини у Молдавії. Інша теорія спирається на угорське походження слова «сас» (угорськ. *szasz*), що в перекладі означає «орел». Своєю чергою, *drago* означає дорогий, любий, безцінний. Угорське походження назви пов'язують з історією міграцій волохів.

Eugeniusz Żmijewski підписував свої повісті псевдонімом *Śrzeniawita* [13, с. 294], що також вказувало на його походження. Але «хибне ім'я»

письменник використовував ще й для того, щоб знову не потрапити на заслання до Сибіру.

Ще одна група псевдонімів – **негатоніми**, тобто підпис, що заперечує приналежність автора до тієї чи іншої професії, партії і т. д. : *Nieznajomy Autor*, *Nieobecny w Upominku*, *Nieczłonek Towarzystwa* та ін.

Fryderyk Florian Skarbek – польський прозаїк та драматург, перу якого належать такі драми як: «Panna młoda», «Czemuż nie była sierotą?» та ін., використовував у своїй творчості псевдонім *Nieznajomy Autor* [13, с. 701], під псевдонімом *Nieobecny w Upominku* [13, с. 698] публікує свої поетичні твори Wiktor Teofil Gomułicki (поет, есеїст, багато віршів присвятив Ostrołęce, місту в якому народився письменник).

Отже, проаналізувавши псевдоніми польських письменників, нами було виокремлено групу «хибних імен», які були менш популярними, ніж інші. До цієї групи було віднесено такі псевдоніми, як: орнітоніми - в основу яких входить назва птахів (2,47%), нобілоніми (3,71%) та негатоніми (1,75%).

2.4. Прагматична спрямованість псевдонімів польських письменників XIX - XX століть

Прагматика – вивчає використання і роботу знаків мови в мовленні з погляду відношень між знаком і його користувачем, а також особливості створення мовних номінацій, що залежать від використаних мовних способів, ситуацій мовлення та ін.

Головним питанням цієї дисципліни є виявлення лексичного значення різних мовних компонентів в різному мовному середовищі, тобто при різних умовах її використання в мовленні. Розглядаючи прагматичне використання псевдонімів письменників як різновид дійсного впливу на свідомість та діяльність індивіда, необхідно звернути увагу на самого автора, його характеристики, текст його твору, читача і подібне. Прагматика розглядає як

той чи інший псевдонім впливає на текст, читача чи самого автора. Під час дослідження було виявлено та проаналізовано псевдо імена польських письменників, а також визначено які з них мають низьку, а які високу прагматичну силу. В першу групу слід віднести псевдоніми, які Дмитрієв називає інкогніто; туди входять ателоніми 28%, ініціали 49,7%, астроніми 61% і цифроніми 3,99%. До таких псевдонімів належать: *Ł.A* (Aleksander Ładnowski), *A.Ż* (Augustyn Żdżarski), *Ag.....ka B...a* (Baranowska Agnieszka), *Al.T....ski* (Aleksander Tyszyński), **** (Józef Szujski), ***** (Zygmunt Krasiński), *IO, XIX, (9.)* (Józef Dzierzkowski), *I* (Turowski Kazimierz Józef) та ін. Ці псевдоніми мають ілокутивне навантаження, але сприяють перлокутивному ефекту.

Прагматичне використання псевдонімів, передбачене попередньою практикою і відображене в мовній свідомості як на рівні мовних умовностей і стратегій, так і на рівні мовних знаків, несе в собі відомості про автора, про його ставлення до читача, про наміри, про особливості художніх творів - так як вони відображаються в уявленні читача, активного учасника спілкування.

Такі псевдоніми, як правило, містять комічний характер, вони найбільш прагматично навантажені. Псевдонім *Kikiryki* польського письменника Konstantyna Krumlewskiego створює комічний ефект. Цим «хибним ім'ям» автор підписав свій твір «*Pensjonat kukulek*». Шляхом усічення імені та прізвища польська письменниця Maria Konopnicka створює псевдонім *Ko.Mar*, який також несе в собі комічний ефект. «Хибне ім'я» *Lucyfer*, яке використовував польський публіцист, історик і сатирик Kazimierz Bartoszewycz, не тільки створює комічний ефект, а й якось вказує на те, що автор цього твору також є редактором популярної на той час газети «*Diabeł*», оскільки *diabeł* польською мовою – диявол, а Люцифер – синонім занепаłego ангела, ототожненого з сатаною і дияволом. Інший поет, Адам Осмольський, публікує свій вірш «*Wokół świata*» під псевдонімом *Osa wędrowna*, що свідчить про те, що у віршах ліричний герой пройшов довгий шлях пізнання

світу, оскільки *osa wędrówna* в перекладі на українську мову є мандрівною осою. Крім того, Августинівч Ян, польський письменник, автор відомого роману "*Książd Prot*", в якому гостро порушується проблема безшлюбності і який приніс автору славу, підписує цей твір псевдонімом *Celibat*, що чітко вказує на тему і проблему твору.

Проаналізувавши окремі випадки використання псевдонімів польських письменників, можна стверджувати, що власні імена, відображаючи певну національну культуру, в певних контекстах актуалізують певні культурні компоненти семантики через мережу різноманітних об'єднань.

Таким чином, прагмалінгвістика висуває на перший план використання мови людьми як інструменту соціальної дії і взаємодії, в конкретній ситуації спілкування на основі соціальної системи правил, постулатів, стратегій. Конотації виступають зоною прагматичної інформації онімів. Прагматична орієнтація ніби накладається на фактичну лінгвістичну інформацію. Прагматика звернена в бік адресата, в структурі семантики виступає як потенція, тобто як здатність мовної інформації впливати на комунікантів.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши псевдоніми польських письменників XIX-XX століть у системі сучасної антропонімії, робимо такі висновки:

1. Одним із найголовніших розділів ономастики є антропоніміка, яка вивчає власні назви людей. Головне місце в антропонімічній системі належить псевдонімам, які тривалий час не були активно досліджені. Псевдоніми (від грец. pseudo – брехня, опута– ім'я) – неофіційні назви людей, які використовують відомі діячі (вчені, поети, прозаїки, спортсмени, релігійні діячі та ін.). Велика кількість польських письменників XIX-XX століть користувалися псевдонімами. Причиною обрання псевдоніма є страх впасти у немилість серед впливових осіб чи страх, що праця автора не буде мати успіху. Крім того, тяжіння до античності письменників сприяє тому, що вони замінювали своє ім'я грецьким чи римським.

Значний вклад у розробку псевдоніміки вніс Едмунд Янковський, який створив великий трьох томний словник псевдонімів.

2. Одним з основних діючих мотивів обрання псевдонімів серед письменників – боротьба за право бути опублікованим. Деякі письменники обирали псевдоніми, щоб відвести від себе критику, інші – через моду, так як у той час це було досить поширено. Багато письменників використовували «хибні імена», тому що на літературному терені вже існували аналогічні прізвища. Часом автор вигадував кумедні псевдоніми (гумористи та сатирики), щоб справити комічний ефект на читача. Іноді письменник хотів викликати певні відчуття, думки, які б були в асоціативному зв'язку зі смисловим значенням псевдоніма. Бували випадки, коли письменник під своїм псевдонімом хотів підкреслити свої риси характеру чи стиль письма. Псевдонімами користувалися люди, яким було заборонено писати.

3. Існує більше п'ятдесяти різних класифікацій псевдонімів, але загальноприйнятої класифікації наразі не існує. Першим, хто намагався описати псевдоніми, був А. Байє. Однак, першу класифікацію «хибних імен» створює французький дослідник П'єркен де Жемблю, на яку спираються багато вчених. Спираючись на його класифікацію, В.Г. Дмитрієв створює свою, в якій розподіляє псевдоніми на дві групи: псевдоніми, в яких справжнє ім'я приховане різними способами, і псевдоніми, які забезпечують інкогніто. Псевдоніми, які приховують справжнє ім'я, класифікуються на **криптоніми** (59,89%), **паліоніми** (5,45%), **ателоніми** (0,99%), **пароніми**(3,15%), **гетероніми**(14,5%), **апоконіми** (5,93%). Псевдоніми, що забезпечують інкогніто, поділяються на **астроніми** (68,3%), **геоніми** (10,21%), **героніми** (20,5%), **ініціали** (49,7%). Таким чином, найбільша кількість псевдонімів була створена за допомогою поліонімів.

4. Псевдоніми можуть створюватися завдяки фонетичному, фонетико-графічному, графічному та морфологічними методами. Для досягнення того чи іншого стилістичного ефекту при формуванні псевдонімів іноді використовується «звучна матерія» власного імені. Виникненню і закріпленню зв'язку між звуком і змістом сприяють такі прийоми, як алітерація, рима, наголос і т. д. Невелика кількість псевдонімів інкапсулює фонетичну експресію, де було виявлено 8,99% псевдонімів польських письменників від загальної кількості фактичного матеріалу. Крім того, важливим способом формування псевдонімів є фонетично-графічний, що дозволяє побачити місце кожного псевдоніма в їх сукупності, тому був виділений ряд псевдонімів, більшість з яких утворені з початкових букв алфавіту. Дослідження показало, що 35,7% досліджуваних псевдонімів польських письменників починаються з графеми А

5. На основі семантичних особливостей були виділені 2 групи псевдонімів: 1) псевдоніми, утворені від антропонімів (22,5%); 2)

псевдоніми, які є елементами характеристики польських письменників (22,48%). Перша група складається з псевдонімів, які походять від власних імен (15,71%) та прізвищ (5,23%). Інша група складається з псевдонімів, які містять у собі елементи характеристики письменників, тобто вказують на національність (5,37%), місце народження чи проживання (8,47%), а також звання чи посаду письменника (7,58%).

6. У процесі структурного дослідження псевдонімів було виокремлено «хибні імена», створені внаслідок аббревіації (19,52%). До них відносяться ініціали (7,55%), ателоніми (6,19%), апоконіми (5,78%), а також група псевдонімів, які створюються за допомогою перестановки літер або ж читання прізвища справа наліво.

Також були виокремлені псевдоніми, що утворилися за допомогою графемізації, тобто астроніми, які становлять 69,01% та псевдоніми, утворені за допомогою цифр – 29,98%. В окрему групу слід віднести «хибні імена», утворені за допомогою параграфемних композиційних засобів: смуг, лапок, які складають лише 10,64% від досліджуваних псевдонімів.

7. Крім того, нами була виокремлена ще одна група псевдонімів, яка складається із непоширених принципів утворення «хибних імен». До цієї групи було віднесено такі псевдоніми, як: орнітоніми - в основу яких входять назви птахів (2,47%), нобілоніми, де в якості псевдонімів використовують назву герба (3,71%) та негатоніми - підписи, що заперечують приналежність автора до тієї чи іншої професії, партії і т. д (1,75%).

8. Прагматичне використання псевдонімів, передбачене попередньою практикою і відображене в мовній свідомості як на рівні мовних умовностей і стратегій, так і на рівні мовних знаків, несе в собі інформацію про автора, про його ставлення до читача, про наміри, про особливості художніх творів - так як вони відображаються в сприйнятті читача, активного учасника комунікації.

Завдяки мережі різноманітних об'єднань формується прагматична спрямованість псевдоніма, основним завданням якого є вплив на ставлення і поведінку автора / читача. Прагматичний ефект «хибних» імен здійснюється шляхом фонетичної експресії, а саме: алітерація, рима, наголос і т. д. Письменники використовували фонетичне вираження для створення комічного ефекту, тому часто використовували пейзонім, основне призначення якого - розпізнати гумористичний комічний ефект, а бажання приховати тут своє ім'я відійшло на другий план. Псевдоніми, утворені графічним і морфологічним способом, мають іллокутивне навантаження, але сприяють перлокутивному ефекту.

Таким чином, псевдоніми польських письменників XIX-XX століть заслуговують особливої уваги, оскільки вони містять інформацію, яка є корисною як для лінгвістів, так і літературознавців, тому необхідно забезпечити певні умови для найбільш повного їх лінгвістичного дослідження з формального та семантичного боку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонюк О. В. Сучасні прізвиська Донеччини (семантика і структура): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Донецьк, 2011. 296 с
2. Белей Л. Українські імена колись і тепер. Київ : Темпора, 2010. 128 с
3. Близнюк Б., Будз М. Сучасні гуцульські прізвиська. *Наукові записки : Серія «Мовознавство»*. Кіровоград : КДПУ, 2001. С. 93–95.
4. Блум А. Я. Имя автора : семантика и прагматика. URL: <http://magazines.russ.ru/nlo/2007/85/bl40.html> (дата звернення 15.10.2022 р.)
5. Бучко Г. Є., Бучко Г. Д. Неофіційні та сімейно-родові іменування в сучасній антропонімії Бойківщини. *Przezviska i przydomki w językach słowiańskich* : Część 1. / Pod redakcją Stefana Warchola. Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1998. S. 59–69.
6. Бучко Д. Г., Карпенко Ю. А., Редько Я. П. Чернівецька ономастична школа. Логос ономастики. 2009. № 1 (3). С. 106–112.
7. Вальд Віктор. Про псевдонім письменника. URL: <https://numl.org/eEl> (дата звернення: 13.06.2022).
8. Горбач О. С. Ономастикон українських сатирично-гумористичних текстів кінця XX – початку XXI століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Кам'янець-Подільський, 2017. 243 с.
9. Дей О. І. Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI–XX ст.). Київ : Наукова думка, 1969. 559 с
10. Дзятківська Н. П., Скрипник Л. Г. Власні імена людей : словник-довідник / за ред. В. М. Русанівського. Київ : Наукова думка, 1996. 335 с.
11. Зубко А. Українська ономастика: здобутки та проблеми. Спеціальні історичні дисципліни: питання історії та методики. 2007. Вип. 15. С. 262–281

12. Ільченко І. І. Антропонімія Нижньої Надніпрянщини в її історичному розвитку (Надвеликолузький регіон) : автореф. дис. ... канд. філол. Наук : 10.02.01. Дніпропетровськ, 2003. 17 с.
13. Ісат Ю. А. Чоловічі та жіночі імена : походження, значення, вибір. Донецьк : БАО, 2007. 559 с.
14. Карпенко О.Ю. Концептуалізація власних назв у художньому творі. Записки з ономастики. 2005. № 1. С. 15-20.
15. Карпенко Ю. О. Одеська ономастична школа. Логос ономастики. 2012. № 4. С. 98–112.
16. Кочерган М. П. Мовознавство на сучасному етапі. *Дивослово*. 2003. № 5. С. 24–29.
17. Кравченко Л. О. Українська ономастика. Антропоніміка : навчальний посібник. Київ : Знання, 2014. 239 с
18. Лозко Г. С. Іменослов : імена словянські, історичні та міфологічні. Київ : Сварог, 1998. 176 с
19. Лук'янюк В. Словник іншомовних слів онлайн. 2001–2021. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/mySIS.pl?showSISid=40348244-966&action=showSIS> (дата звернення: 21.11.2021).
20. Лучик В.В. Актуальні напрями української ономастики. Записки з ономастики: зб. наук. праць. Одеса, 2011. Вип. 14. С. 126–130
21. Лучик В.В. Слов'янська ономастика: стан і перспективи розвитку. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Мовознавство. Вип. 1 (27). Тернопіль: ТНПУ, 2017. С. 210–212. 2.
22. Макс Фрай. Про псевдонім. URL: <https://numl.org/pTY> (дата звернення: 20.11.2021).
23. Максимчук В., Олар К. Український міліті-псевдонімікон: словотвірний аспект. Логос: онлайн. 2019. № 4. URL:

- <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.04.22.html> (дата звернення: 09.2022).
24. Павликівська Н. М. Українська псевдонімія XX століття : автореф. дис ... д - ра філол. наук : 10.02.01. Київ, 2010. 36 с.
 25. Прокопьева О.В. Причины появления псевдонимов в XIX-XX веках. URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/prichiny-poyavleniya-psevdonimov-v-xix-xxi-vekah> (дата звернення 19.10.2022 р.)
 26. Сарміна Г. Л. Криптонім як засіб кодування мовної особистості злочинця (на матеріалі німецькомовних шантажних листів). *Мова і культура*. Київ, 2012. Вип. 15, т. 5. С. 201-205.
 27. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с
 28. Сенік Г.В. Особливості мовлення як джерело створення прізвищ. *Записки з ономастики*. 2004. № 1. С. 14-19
 29. Суперанская А. В. Имя – через века и страны. Москва : Издательство ЛКИ, 2007. 192 с.
 30. Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ : Міленіум, 2010. 138 с.
 31. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови : монографія. Хмельницький : Авіст, 2008. 548 с
 32. Biolik M. Współczesne problemy badawcze hydronimii polskiej. *Prace językoznawcze*. 2018. XX/2. S. 25–38. URL: <https://czasopisma.uwm.edu.pl/index.php/pj/article/view/4552/3554> (дата звернення 02.08.2022)
 33. Biolik M., Duma J. Praindoeuropejski rdzeń *h₂ enguḥ- ‘krzywić się, kręcić, wić się’ oraz inne rdzenie fonetycznie i semantycznie zbliżone w apelatywach i nazwach rzek na obszarze germańskim, bałtyckim i słowiańskim. *Prace językoznawcze*. 2020. XXII / 2. S. 5–23.

34. Duma J. Nazwy wodne w dorzeczu Warty od Prosny po ujście do Odry (z wyłączeniem dorzecza Noteci). Cz. 1. Nazwy rzek. Warszawa : Wydawnictwo DiG, 2010. 298 s.
35. Cieślíkowa A. Własne nazwy w różnych gatunkach tekstów literackich *Onomastyka literacka* /red. M. Biolik. Olsztyn 1993. 200 s/
36. Jankowski E. Słownik Pseudonimów Pisarzy Polskich XV w. Wrocław, Warszawa, Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1994. 853 s.
37. Jarosław M. Dawni pisarze Polscy od początków piśmienictwa do Młodej Polski : Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna, 2001r. 428 s.
38. Furgalska A. «O pseudonimach literackich», Warszawa : Państwowe Wydawn. Nauk, 1997. 128 s..
39. Kania S., Polskie pseudonimy konspiracyjno-partyzanckie 1939-1945, Warszawa : Państwowe Wydawn. Nauk. 1986. 322 s.
40. Naruszewicz-Duchlińska A. «Pseudonim polski od czasów najdawniejszych do dziś» Kraków : Prace Językoznawcze, 2014. 150 s.
41. Pisarkowa A, Szadurska A., Zasłonić się imieniem? URL:Zasłonić się imieniem Archiwum - Kwartalnik Przekrój (przekroj.pl) (дата звернення 15.08.2022 p.)
42. Pisarkowa A., Pseudonimy – kłamliwe imiona? URL: <https://historykon.pl> (дата звернення 02.10.2022 p.)
43. Słownik współczesnych pisarzy polskich. Warszawa : Państwowe Wydawn. Nauk, 1966, 237 s.
44. Słownik współczesnych pisarzy polskich.. Warszawa : Państwowe Wydawn. Nauk, 1980, 317 s.
45. Świerczyńska D. O badaniach pseudonimu literackiego w Polsce. *Rocznik* 2001. № 5. S. 103-110.
46. Świerczyńska D. Pseudonim literacki i jego stosunek do tekstu. *Pamiętnik Literacki*, 2004. № 5. S. 213-229.

47. Świerczyńska D. Pseudonim, czyli kto jest kim, Kraków : Państwowe Wydawn. Nauk. 120 s.
48. Zbiegniewska I. Pseudonimy i kryptonimy pisarzy polskich : Warszawa, 1995. 159 s.

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Поплавська Тамара Олегівна, студент(ка) магістратури, форми навчання заочної, факультету філологічного спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.034 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – російська» освітньої програми «Російська мова і зарубіжна література. Друга мова», адреса електронної пошти poplawskaya.tamara@gmail.com підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему Семантико-функційна характеристика псевдонімів польських письменників XIX-XXст.»

- відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Поплавська Т.О.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (науковий керівник) Мацегора І.Л.